

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију   Одлуком Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, донетој на седници одржаној 26. 03. 2014. године, образована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Јадранка Милошевић предала под називом <i>Говор средњег тока Млаве</i>.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. Др Михаило Шћепановић, доцент за ужу научну област Српски језик (дијалектологија српског језика); датум последњег избора у звање 22.04.2014, ментор, запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду.   2. Др Жарко Бошњакловић, ванредни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика (дијалектологија српског језика); датум избора у звање: 2. VII 2014. године, запослен на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, члан комисије.   3. Др Александар Милановић, ванредни професор за ужу научну област Српски језик (историја српског језика); датум избора у звање: 11.03.2014, запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду, члан комисије.   4. Др Рада Стијовић, виши научни сарадник у области хуманистичких наука за ужу научну област Српски језик и књижевност; датум избора у звање: 25. 11. 2009. године, запослена у Институту за српски језик САНУ.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Јадранка, Живко, Милошевић

2. Датум рођења, општина, република:
1. 8. 1965. Пожаревац, Србија

3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
9. јул 2004. Филолошки факултет Универзитета у Београду; Магистарска теза:
Антропонимија општине Мајданпек (Мироч и Голубиње)

4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Наука о језику

Биографија кандидата: Мр Јадранка Милошевић рођена је 1965. године у Пожаревцу. Основну и средњу школу завршила је у Петровцу на Млави. Дипломирала је 1991. године на Филолошком факултету у Београду, на Групи за српскохрватски језик и југословенске књижевности (наставнички смер). Касније је, на истом факултету, одбранила специјалистички рад са темом *Терминологија покућства на територији општине Петровац на Млави*, а 2004. магистарску тезу под називом *Антропонимија општине Мајданпек (Мироч и Голубиње)*.

Јадранка Милошевић је највећи део радног времена провела у Гимназији у Мајданпеку – најпре као апсолвент, почев од 1988, а после као професор, а на место директора Основне школе „12. септембар” у Мајданпеку постављена је 2006. године. Тренутно ради у Заводу за унапређивање образовања и васпитања, као помоћник директора. Говори руски, италијански и енглески језик.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Говор средњег тока Млаве

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација *Говор средњег тока Млаве* састоји се од осам поглавља на укупно 647 страна. После садржаја и апстракта на српском и енглеском језику, следе целине: *Увод и Средњи ток Млаве* (стр. 14-40), *Фонетика* (стр. 42-175), *Морфологија* (стр. 176-375), *Творба речи и лексика* (стр. 376-475), *Синтакса* (стр. 476-511), *Закључак* (стр. 512-542), *Текстови* (стр. 543-620), *Литература и прилози* (стр. 621-646). Свако од поглавља издељено је на потпоглавља која се састоје од мањих проблемских целина.

Докторска дисертација мр Јадранке Милошевић бави се говором Млаве, тачније њеног средњег тока, са циљем да се покаже у којој мери говор Млаве одступа од књижевног

језика и колико је сличан другим косовско-ресавским говорима.

Косовско-ресавски (косовско-браничевски) говорни тип доста је описан, објављене су бројне расправе, чланци и монографије, што показује списак литературе на крају рада. Ипак, остало је неиспитаних говорних подручја, какво је и Браничево. Узимајући у обзир да се ово подручје налази на размеђи између Левачког говора и Браничевске области, претпоставља се да се и говор Млаве може уврстити у говоре северног подтипа косовско-ресавског говорног типа.

Кандидаткиња полази од хипотезе да је говор средњег тока Млаве у основним одликама косовско-ресавски, дакле, са особинама старијих говора екавске зоне. Осим дијалектолошке дескрипције поменутог подручја, у раду се износе паралеле са другим косовско-ресавским говорима, као што су: трстенички, ресавски, ђердапски, левачки и смедеревско-вршачки. Сходно постављеним циљевима, кандидаткиња је описала структуру говора на свим језичким нивоима. Рад је заснован на опсежном и пажљиво спроведеном истраживању обимног дијалекатског корпуса.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У *Уводу* се наговештава конфронтативна анализа појединих, битних, језичких особина говора Млаве у односу на говоре Трстеника, Ресаве, Ђердапа, Левча, Доње Мутнице и других говора косовско-ресавске зоне. Аналитички приступ корпусу дат је према устаљеним методолошким поступцима, познатим српској дескриптивној дијалектологији. Истраживање почиње неопходним информацијама о ареалу, (дају се подаци о настанку општине Петровац на Млави са етноисторијског становишта; описују се типови села, њихов настанак и развој, миграције становништва, антрополошке и етнолошке карактеристике староседелача и досељеника). Дакле, кандидаткиња даје релевантне ванлингвистичке информације које могу помоћи за разумевање одређених лингвистичких факата.

Поглавље *Фонетика* је сагледано у два потпоглавља: *Прозодијски систем* и *Фонетске особине гласова и фонолошки систем*. У првом је описана и објашњена судбина краткосилазног и дугосилазног акцента ван првог слога у речи, и то како са синхроног, тако и са дијахроног становишта. На основу описане језичке грађе потврђује се да говор Млаве спада у говоре са старијом штокавском акцентуацијом. Краткосилазни акценат се повлачи са крајњег слога. Уочава се, што је битно, његова тежња ка скраћењу при чему се приближава изразито кратком, експираторном акценту. Дугосилазни акценат на отвореној и затвореној ултими иза неакцентоване краткоће показује приличну стабилност. Предакценатске дужине добро се чувају, а постакценатске дужине се губе. Забележено је старо штокавско преношење акцента на проклитику. Ту је, свакако, и дата занимљива и корисна грађа о кановачком акценту, пропраћена проницљивим коментарима.

У односу на околне говоре кандидаткиња закључује да ресавско говорно подручје има доста стабилан вокализам, осим вокала *е* и *о* који су отворенији. Изговор затворених вокала протеже се од нешто затвореније до дифтоншке особености. Говор чува и неке икавизме

шумадијско-војвођанског типа, али је њихова заступљеност, како сама ауторка каже «релативна, од говора до говора». Забележене су и описане појаве упрошћавања вокалских група, сажимања, елизије, редукције као и супституције вокала. У говору Млаве стари глас *jam* је, у основи, замењен вокалом *e*, односно *u*. Описана је артикулација и (не)стабилност сонанта *j*, фрикатива *φ* и *v*, као и фонетска и фонолошка егзистенција гласа *x*. Објашњене су гласовне промене и процеси који су довели до упрошћавања и измена одређених консонантских секвенци.

Поглавље *Морфологија* састоји се из две целине белићевски насловљене: *Речи са деklinацијом* и *Речи са конјугацијом*. У првој целини анализирана је богата језичка грађа и извршена типологизација према врстама речи. Издвојене су типичне косовско-ресавске особине и показано у којој се мери говор који се описује слаже са околним говорима истог типа. Међутим, овако богата дијалекатска грађа, доста прецизно ексцерпирана, остала је у основи „утопљена“ у косовско-ресавски дијалекатски комплекс, што би било избегнуто да је ауторка успела да синтетише диференцијалне црте овог ареала што би јасније омеђило ове говоре у односу на окружење.

У глаголском систему овог говора, а то је друга замишљена целина претходног поглавља, у извесној мери ауторка подвлачи очуваност физиономије старог ресавског конјугационог система, мада се у мањој мери јављају одступања због утицаја призренско-тимочких говора. Осим типичних косовско-ресавских особина говор Млаве поседује знатан број структуралних особина који га прикључују северном подтипу ширег, косовкоресавског говорног типа. Да ли је томе узрок и утицај књижевног језика, који на свим нивоима дијалекатског простора, „круни“ структуру дијалекта, ауторка је превидела да напомене.

У поглављу *Творба речи* посебно је извршена дескрипција лексема према начину творбе да би се јасније уочиле разлике и сличности са књижевним језиком. Уочено је присуство низа балканских творбених морфема карактеристичних и за књижевни језик. Прилог овом истраживању чини мали речник ужелокалних речи и израза. Тиме је кандидаткиња посредно показала да је овај ареал и особена ризница етнолошког блага, нарочито ако се сагледа разноврсност фразеолошких израза (клетве, благослови) и сличне лекичке окамине.

Поглавље *Синтакса* подељено је на два дела: *Синтакса падежа* и *Синтакса реченице*. Извршена је дескрипција синтаксичких чињеница у употреби падежних облика косовско-ресавске зоне с обзиром на утицај изоглосних наноса суседних говорних типова. Као основна одлика наводи се чување флективних форми свих седам падежа, иако се општим падежом замењују неке функције зависних падежа. У *Синтакси реченице* забележена су одступања у конгруенцији, а несагласност са стањем у књижевном језиком односи се и на недоследну употребу глагола свршеног или несвршеног вида.

Утицај влашких говора огледа се у скраћивању акцената, аналитизму у деклинацији, као и упливу лексема из ових несловенских говора.

У *Закључку* се синтетизују карактеристичне црте испитаног подручја у поређењу са сличним говорима косовско-ресавске зоне, али и са призренско-тимочким говорним особинама и књижевним језиком.

Посебну целину чине *Текстови* који служе као документована илустрација датог, у раду описаног говора, али и драгоцен грађа за друга ванлингвистичка (етноисторијска и слична културолошка) истраживања.

VI

Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

J. Милошевић је објавила неколико приручника из српског језика:

1. *Граматика – спреми се сам* (Књигокомерц, Сокобања, 2005);
2. *Књижевност – спреми се сам* (Књигокомерц, Сокобања, 2006);
3. *Мој прозорчић* (Нота Књажевац, 2007);
4. *Граматика за пети разред основне школе* (Нова школа, Београд, 2010);
5. *Радна свеска за пети разред основне школе* (Нова школа, Београд, 2010);
6. *Читанка за пети разред основне школе* (Нова школа, Београд, 2011);
7. *Граматика за први разред гимназије и средње стручне школе* (Нови Логос, Београд, 2013).

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Клетве и благослови у долини Млаве

(Рад је прихваћен за објављивање у Зборнику Наша сазнања који издаје Лесковачки културни центар, поводом одржавања Међународног скупа дијалектолога.)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Полазећи од постављених циљева научног истраживања, како би се описао и класификовао говор Млаве у односу на друге косовско-ресавске говоре намера кандидата је била да покаже у којим језичким особинама је овај говор близак ширем ареалу косовско-ресавском, у каквом је међудијалекатском прожимању са говорима призренско-тимочке зоне и колико одступа, и у којим категоријама, од српског књижевног језика. Провером, ареално прецизно омеђеног и савесно забележеног дијалекатског материјала, у раду је, у складу с постављеном хипотезом, утврђено је да описани говор има, у свим граматичким категоријама, низ сличности са говором Левча, Ресаве, Ђердапа, Доње Мутнице и Трстеника, дакле шире косовскоресавске зоне. После аналитички урађене дескрипције датог ареала, на основу исцрпно сагледане грађе, применом конфронтативне анализе у сагледавању језичких особина говора Млаве и других говора истог говорног типа, синхронно и дијахроно приступајући језичком проблему, кандидаткиња закључује да је говор средњег тока Млаве у основи косовско-ресавски, али да се његове особине поклапају са особинама шире екавске зоне старијих говора, где припада Левачки говор, као и са особинама говора Браничевске области. Крајњу тачку Браничевске области на југу представља Кучево, а на истоку Голубац. Како и један и други говор припадају северном подтипу датог говорног типа.

Из области прозодије у говору средњег тока Млаве ауторка указује на ограничење слободне дистрибуције акцената у речи, под чим се подразумева ликвидација окситонезе кратке ултимае, као и на ограничену дистрибуцију квантитета. У вокалском систему карактеристична је замена гласа *јат* различитим супституентима, зависно од позиције у речи, или пак утицају суседних говора. У области вокалске дистрибуције пада у очи ликвидација вокалских алтернација у зависности од тоналитета претходног консонанта. На плану деклинације уочена је постепена атрофија морфолошких дистинкција у множинским облицима. На плану конјугације карактеристично је сузавање морфолошких дистинкција а односи се на употребу инфинитива и имперфекта, као и неких облика презента. Приметан је утицај околних влашких говора. Према томе, говор Млаве спада у типичне косовско-ресавске говоре, ближе северном подтипу косовско-ресавског говорног типа, са низом

посебности које овај ареал и чине препознатљивом говорном целином.	
VIII	ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Комисија сматра да је кандидаткиња мр Јадранка Милошевић у својој дисертацији <i>Говор средњег тока Млаве</i> коректно реализовала циљеве научног истраживања постављене у одобреној пријави дисертације, да је успешно описала ову, до сада, недовољно познату дијалекатску област на мапи српских народних говора екавског наречја.	
Кликните да бисте почели унос текста.	
X	ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: Похваљујући истрајност и упорност у раду кандидаткиње што је довело до резултата који нису занемарљиви са задовољством предлажемо Већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да рукопис под насловом <i>Говор средњег тока Млаве</i> прихвати као докторски рад који испуњава све услове предвиђене законом, а кандидаткињу мр Јадранку Милошевић позове на усмену одбрану.	

у Београду, 20. 09. 2014.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- Др Михаило Шћепановић, доцент
Филолошки факултет Универзитета у Београду
- Др Жарко Бошњакловић, редовни професор
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
- Др Александар Милановић, ванредни професор
Филолошки факултет Универзитета у Београду
- Др Рада Стијовић, виши научни сарадник
Институт за српски језик САНУ